

УДК [76:929] (477)'1881/1936

Ніколаєва Т. О.,
старший науковий співробітник
Центрального державного архіву зарубіжної українки

ЕТАПИ В ТВОРЧОСТІ ДОРЕВОЛЮЦІЙНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНСЬКОГО ХУДОЖНИКА І ГРАФІКА І. К. ДРЯПАЧЕНКА

Вперше розглядається питання періодизації творчості визначного українського художника і графіка І. К. Дряпаченка (1881–1936) та гідается комплексний огляд його творчого доробку у дореволюційний період (з 1900 по 1917 рр.).

Ключові слова: Іван Кирилович Дряпаченко, живопис, графіка, дореволюційний період, 1900–1917.

Впервые рассматривается вопрос периодизации творчества украинского художника и графика И. К. Дряпаченка (1881–1936). В статье автором представлен комплексный обзор его творческого наследия, созданного в период с 1900 по 1917 гг.

Ключевые слова: Иван Кириллович Дряпаченко, живопись, графика, дореволюционный период, 1900–1917.

The article provides information on the Ukrainian artist Ivan Kyrylovych Driapachenko (1881–1936). First discusses periodization of his creativity. The author presents a comprehensive overview of his creativity between 1900 and 1917.

Key words: Ivan K. Dryapachenko, painting, drawing, 1900–1917.

Історія національного мистецтва знає чимало художників, чиє життя з різних обставин довгі роки не було об'єктом наукових розвідок і тільки з часу розбудови української держави питання популяризації вітчизняних митців почало набувати належного рівня. Прикладом цього є творчість вихідця з селянської родини на Полтавщині – Івана Кириловича Дряпаченка (04.08.1881, с. Василівка, Полтавська губ. – 24.12.1936, с. Василівка, Полтавська обл.), який наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. пройшов класичний для освіченого художника шлях: Київська рисувальна школа, Московське училище живопису, скульптури та архітектури, Петербурзька Академія мистецтв. Він брав участь у Першій світовій війні як художник і повернувшись після революційних подій 1917 р. в Україну, продовжував плідно працювати до самої смерті.

Комплексний аналіз багатожанрового живописного і графічного доробку І. Дряпаченка у дореволюційний період (під цим терміном мається на увазі 1900–1917 рр.) дозволяє значно збагатити наукові знання про художню культуру України початку ХХ ст., що є важливим при дослідженні багатогранної історії українського мистецтва. Саме тому актуальним стає питання з оприлюднення нових даних про художника. Це надає можливість розкрити його внесок у розвиток національної малярської традиції.

Сукупність досліджень, присвячених вивченню творчості І. Дряпаченка у дореволюційний період, зводиться до двох праць 1970-х та початку 2000-х рр. В. Рубан [4, с. 22]. В них постать художника розглядається в першу чергу в ракурсі портретного

живопису, що, з одного боку, дійсно, є пріоритетом у мистецькому доробку І. Дряпаченка, але з іншого – звужує розуміння його таланту. В цьому плані виглядають більш інформативними документи Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва (ЦДАМЛМ України), а саме: неопубліковані праці дослідників А. Терещенка і Б. Литовченка [23, с. 10]. Однак, їх розвідки припадають на 1960-ті рр. і містять частково помилкові дані з огляду на сьогоднішній день, а деяка інформація про художника взагалі відсутня. Тим не менш, важливо відзначити їх значний внесок у справу популяризації творчості І. Дряпаченка [14]. У власних публікаціях 2010 р. [12–20] автор спромоглася вперше висвітлити не тільки уточнені біографічні дані, але й детально розкрити саме багатогранність таланту та високий рівень майстерності І. Дряпаченка.

Переходячи до розгляду етапів у творчості І. Дряпаченка дореволюційного періоду, зазначимо, що місце перебування переважної більшості робіт художника, на жаль, невідоме. На сьогодні вісімнадцять картин і чотири малюнки знаходяться в шести українських музеях; сім живописних і сорок три графічних твори в шести російських музеях та чотирьом живописним роботам майстра пощастило потрапити до музейної збірки Республіки Білорусь. Саме збережена мистецька спадщина художника, роботи з приватних колекцій і реєстр творів митця [23] є предметом дослідження в даній статті. Це дозволяє виділити два етапи в творчості І. Дряпаченка. Перший – «Академічний» поч. 1900-х – 1915 р. – період навчання у художніх вишах. Другий – «Воєнний» 1916–1917 рр. – період служби в воєнно-художньому загоні «Трофейної комісії» під час Першої світової війни.

На жаль, робіт періоду навчання І. Дряпаченка у Київській рисувальній школі (1894–1898) й Московському училищі живопису, скульптури та архітектури (1898–1903) не збереглося. Перший відомий за назвою живописний твір сімнадцятирічного художника – «До хворого» (1898). Ця робота експонувалася на ХХІ виставці учнів Московського училища живопису, скульптури та архітектури в тому ж році. У наступні два роки на щорічних виставках училища експонувалися етюди молодого художника та роботи під назвами «Рибалка» і «За ягодами» (обидві 1900 р.). Ескізи 1903 р. «Поїзд пройшов» і «Старий товариш-бурсак у гостях» І. Дряпаченко писав для картини на велику срібну медаль, перебуваючи учнем по майстерні В. Серова [23, арк. 88–89].

З 1903 по 1911 рр. І. Дряпаченко навчався у Вищому художньому училищі (ВХУ) при Академії мистецтв у Петербурзі. Перші роки відзначилися створенням низки різноманітних живописних робіт, наприклад, ескізу «Кулачний бій» (1904) по майстерні І. Репіна. Ескіз демонструвався того ж року на звітній виставці учнів ВХУ. На звітній виставці 1907 р. І. Дряпаченко продемонстрував двадцять сім етюдів з краєвидами Кавказу, сім етюдів під загальною назвою «На Дніпрі», етюди «В чеканні» і «Натурниця». Місце знаходження вищезазначених робіт, крім останньої, невідоме [23, арк. 89–90].

«Натурниця» (1907, ОХМ) є найбільш раннім твором художника, що зберігається у музейних збірках. Композиція картини відображає академічне середовище, і не тільки за класичним сюжетом. Сам інтер'єр, в якому перебуває модель, наводить на цю думку. Поруч зі стільцями можна бачити дерев'яні опорні бруси мольбертів. Цілісність, як найважливіша ознака композиції, відрізняє дану роботу І. Дряпаченка від академічного етюдів «Натурниця» (1910, ГРМ). В першій – тендітна жінка позує граційно і

невимушено. Різкий контраст коричневатих та біло-жовтих тонів підкреслює її худорлявість та загострені лікті. Головна мета – виявити характерну особливість у пластиці фігури людини, яка позує – досягнута молодим художником віртуозно [12, с. 54–55].

Наступного року І. Дряпаченко написав різні за жанрами роботи, а саме: портрет Зої Миколаївни Гаврилової», портрет «М. І. Х.», «Троянди», етюд «Пізні квіти», «Дівчина-мінгрелка», «Профіль дівчини-мінгрелки», «Подвір'я мінгрела», «Краєвид на гори поблизу Сухумі» та «Берег Чорного моря біля Сухумі». Всі ці твори демонструвалися у 1908 р. на звітній виставці учнів ВХУ при Академії мистецтв у Петербурзі. Місце знаходження їх, крім останньої, невідоме [23, арк. 91–92]. «Берег Чорного моря біля Сухумі» (1908, ХХМ) характеризується детально проробленим першим планом. Цій живописній роботі властиві риси декоративного пленеризму школи А. Куїнджі. Звідси панорамність, видовищність і звучність колориту [13, с. 32–33].

Крім «Натурниці» (1910, ДРМ) по майстерні В. Савинського, 1910 р. позначився етюдом І. К. Дряпаченка «Магдалина» та роботами у техніці пастелі – «Голова циганки», портрет І. А. Богаєвського (1910, ПХМ). Вищезазначені твори демонструвалися в 1910 р. на звітній виставці учнів ВХУ при Академії мистецтв у Петербурзі. Місце знаходження їх, крім останнього, невідоме [23, арк. 92–93].

По майстерні В. Савинського І. Дряпаченко створив у 1911 р. конкурсну роботу «Саломея», за яку одержав звання художника. Для неї він обрав біблійну історію про усікновення глави Св. Іоанна Предтечі. Перша конкурсна робота створювалася у складних для І. Дряпаченка умовах. В листі до П. Чистякова він писав: «Устроился я пока в земской школе, удобств мало, но что же делать. Свет плоховат, а главное шум и гам» [18, с. 148]. На жаль, композиція картини «Саломея» відома лише за чорно-білою репродукцією у журналі «Нива» за 1912 р. [6, с. 248; 18, с. 148]. В. Рубан вважає, що силуетна виразність у трактуванні постатей, зображених митцем, йде від серовських історичних полотен [4, с. 553]. Це припущення є дискусійним, адже з моменту навчання І. Дряпаченка у В. Серова пройшло вісім років. З 1903 по 1911 рр. молодий український художник вчився під керівництвом І. Рєпіна, П. Чистякова та В. Савинського [18, с. 146]. І, звісно, вже вони мали вплив на становлення його майстерності і розквіт таланту.

Крім живописних полотен «Останні квіти», портрету М. А. Григор'євої, портрету польської актриси оперети В. Кавецької та портрету батька художника (репродукція під назвою «Кріпак за Євангелієм», «Солнце России» № 16, 1911 р.) 1911 р. позначився розробкою І. Дряпаченка для журналу «Солнце России» акварельної роботи «Після водосвяття», репродукція якої була надрукована у № 2 цього журналу за 1912 р., а також експонувалася на виставці ілюстрованих видань у Петрограді у 1915 р. На жаль, доля вищезазначених творів невідома [23, арк. 94, 106].

1912 р. приніс І. Дряпаченку нове художнє замовлення для друку. Репродукцію його акварелі «Падіння Великого князівства Нижегородського 1392 р.», виготовленого на замовлення видавця В. Бресва, було вміщено у ювілейному «Альбомі до 300-річчя нижегородського ополчення (1612–1912)», а також надруковано окремою кольоровою листівкою [21]. Альбом зберігається у Нижегородському державному історико-архітектурному музеї-заповіднику (РФ).

Під час пенсіонерських поїздок до Італії 1912–1913 рр. І. Дряпаченко написав картини «Святе сімейство» (1912, місце знаходження невідоме), за яку одержав III-ю

премію ім. А. Куїнджі, «Бабуся-італійка» (1912, місце знаходження невідоме), «Куточок Флоренції» (1912, приватна збірка) [8]. Можливість мати деяке уявлення про звітну роботу «Святе сімейство» дають листи молодого митця до його вчителя П. Чистякова. Зокрема, І. Дряпаченко писав: «Фон – теплий, золотистий закат. По стінам веранди кое-где остатки орнамента, иероглифы. Господь по бедности мог остановиться или в какой-либо лачуге, или же в запущенной, нежилом, но прежде богатом доме, где-либо на окраине города. Я взял последний... Трудно будет с младенцем, да и не легче и с мадонной. Правда, много и очень красивых итальянок, но немислимо их завербовать для этюда, так как нравы и обычаи здесь в этом отношении, как ни странно ужасные» [18, с. 149].

З огляду на збереженість мистецького доробку І. Дряпаченка, наступний рік виявився більш сприятливим. Написані І. Дряпаченком у 1913 р. живописні роботи «Поминальний день у Флоренції» (НДМ РАМ) [11], «Відпочинок (Гра у шахи)» (ПХМ), «Світлячки» (НМЛ), «Портрет батька» (ПХМ), «Портрет батька (К. Ф. Дряпаченка)» (ХХМ) знаходяться у музейних збірках України та Росії.

Друга звітна картина заповнює душу глядачеві своїм спокоєм. «Поминальний день у Флоренції» має композицію з багатьма різнобарвними елементами, але жоден з них не відволікає від «чорної» скорботи, тобто головних персонажів. Створене того ж року у Флоренції полотно «Світлячки» потрапило у 1962 р. до Національного музею у Львові від І. Луцанця (Львів). Того ж року воно експонувалося на «Виставці творів українських художників ХІХ – поч. ХХ ст. з приватних збірок», яку проводив музей. Елементи античного декору оточують молоду пару, яка сидить на березі водоймища і роздивляються яскраві «плями світла» [14, с. 177–178; 23, арк. 98]. Твір «Світлячки» має потемнілий лаковий захисний шар, що заважає аналізу композиції.

Незвичайна, з точки зору розробки світлового середовища, картина І. Дряпаченка «Відпочинок (Гра у шахи)» (1913, ПХМ) демонструвалася у 1914 р. на Весняній виставці в залах Академії мистецтв у Петербурзі. Художник включив до світло-тіньового моделювання контражур. Гравці знаходяться у потоці денного світла [16, с. 19–21].

Один з трьох відомих портретів батька художника 1913 р. теж зберігається в колекції Полтавського художнього музею. Постаць українського селянина «переплетена» з мудрості і простоти. Так можна охарактеризувати цю роботу. Дивовижний за силою духовності портрет Кирила Федоровича Дряпаченка того ж року створення зберігається у Харківському художньому музеї. Орнаментальне предметне оточення свідчить про прихильність художника до стилістики модерну. Портрет батька художника (1913, ХХМ) експонувався у 1915 р. на Весняній виставці в залах Академії мистецтв у Петербурзі. Репродукція картини була опублікована в «Солнце России» (№ 6, 1915) [13, с. 32–33; 19, с. 19–21].

1914 р. ознаменувався участю І. Дряпаченка у Першій художній виставці у Кременчуці. На ній було представлено чотири його роботи: портрет пастеллю пані Д. (1914), акварельний ескіз «Хвора» (1914), «Троянди» (1908) та «Імеретинка» (?). Місце знаходження цих творів невідоме [9, с. 6–7; 15, с. 15]. Того ж року художником був створений етюд «Осінь» (1914, місце знаходження невідоме), який демонструвався на Весняній виставці в залах Академії мистецтв у 1915 р. та міський пейзаж «Сутінки».

У 1916 р. разом з іншим живописним полотном майстра «Вечір біля озера», «Сутінки» (Рибінський музей, 1914) експонувалися на XIII весняній виставці «Товариства художників». Після 1917 р. картина «Сутінки» була передана Петроградським відділенням Державного музейного фонду до Рибінського музею (РФ). Аналізуючи це полотно, можна помітити, що художник занурив у темряву передній план, а святкове сяйво ліхтарів майже не висвітлює вулицю, заповнену людьми, кінними екіпажами та автомобілями. Вони вгадуються темними силуетами. Зимовий колорит «Сутінків», створений з безлічі відтінків, свідчить про вплив принципів імпресіонізму. Ймовірно, це пов'язано з тим, що написанню «Сутінків» передувала друга пенсіонерська поїздка навесні-влітку 1913 рр., яка не обмежилася перебуванням художника в Італії. Він відвідав Німеччину, Францію та Іспанію [12, с. 52–55].

За настроєм «Сутінки» перегукуються з іншим його міським пейзажем – «Вулиця ввечері» (? , ДРМ). У 1985 р. це полотно було передано в дарунок Державному російському музею від родини Б. Окунева (Ленінград). Невідома вулиця з низкою яскравих ліхтарів і плямами їх світла на мокрій бруківці тягнеться вдалечинь. А навкруги дощова синява чи то осіннього, чи то весняного неба над італійським містом [14, с. 183; 12, с. 52–55].

Не дивлячись на те, що влітку 1914 р. почалася Перша світова війна, ще деякий час І. Дряпаченко мав можливість працювати «у мирних умовах». 1915. він відвідує рідне село і створює низку жанрових робіт на народну тематику: «Інтенсивне збирання городини», етюд «Косарі», «Марія», «Параска у святковий день», «Вечір біля озера» [7, с. 27], «Назустріч вечору». Місце знаходження вищезазначених живописних робіт, крім останньої, на сьогодні невідоме [18, с. 150].

«Назустріч вечору» (1915, ДОХМ) – груповий портрет односельчанок є єдиним великоформатним полотном (203x180) І. Дряпаченка, що знаходиться в музеях України. Але так було не завжди. У 1916 р. «Назустріч вечору» експонувалася у Петрограді на виставці Академії мистецтв, з якої і була придбана у художника родиною Коганів. Упродовж шістдесяти років полотно перебувало у приватній колекції і тільки наприкінці 1970-х рр. потрапило до ДОХМ під умовною назвою «Українки». Після атрибуції співробітником музею Т. Пановою та дослідником творчості художника А. Терещенком була встановлена авторська назва картини – «Назустріч вечору». Т. Панова вважала, що в цій картині фон з озером за спиною у дівчат має другорядне значення. Це ствердження певною мірою суперечливе, адже пейзаж рівноцінно моделює композицію [14, с. 182; 17, с. 25–27].

Щодо експонування інших робіт митця, створених ним у 1915 р., то, наприклад, «Параска у святковий день» (відома зараз тільки за репродукцією в «Лукомор'є» № 14, 1916 р.) та кольоровою листівкою 1916 р., що видало Любанське товариство піклування про бідних, демонструвалася разом з етюдом «Косарі» та «Лелеками перед грозою» на Весняній виставці в залах Академії мистецтв у Петербурзі у 1916 р. Картина «Інтенсивне збирання городини» експонувалася на XIII-й весняній виставці «Товариства художників» [23, арк. 100–101].

Портрет великого князя Миколи Миколайовича Романова роботи І. Дряпаченка демонструвався на виставці ілюстрованих видань у Петрограді у 1915 р. і того ж року його кольорову автотипію опублікували на обкладинці журналу «Аргус» № 5 [5].

Переходячи до другого етапу у творчості художника дореволюційного періоду, зазначимо, що 1916 р. приніс йому різку зміну стилю життя, особливо важкі умови для творчості, нові сюжети і враження, які були певною мірою негативними. Під час Першої світової війни з 1916 по 1917 рр. він перебував за призовом у складі воєнно-художнього загону «Трофейної комісії». Географія пересування загону: Західний фронт, ставка Верховного головнокомандувача у Могильові, Південно-західний фронт (м. Бердичів), м. Станіславів та ін. Інформація з документів ЦДАМЛМ України свідчить про значні труднощі, хвороби і при цьому велику працездатність членів воєнно-художнього загону [18, с. 150–151].

Десять за півтора роки служби в воєнно-художньому загоні «Трофейної комісії» І. Дряпаченком було створено багато робіт. Але за музейними колекціями відомі тільки сорок шість його творів (переважно графічних). Крім мистецьких збірок Військово-історичного музею артилерії, інженерних військ та військ зв'язку (РФ), Центрального військово-морського музею (РФ), Державного історичного музею (РФ) та Могильовського обласного краєзнавчого музею (Республіка Білорусь) фронтові роботи І. Дряпаченка можна бачити в ілюстрованому журналі «Літопис війни 1914–1917 рр.».

Творчість художника у 1916–1917 рр. можна класифікувати за двома видами. По-перше, ним були створені графічні замальовки, що ілюструють бойові дії з поясненнями що і де сталося. По-друге, це графічні портрети визначних військових діячів російської армії, малюнки солдат під час відпочинку, військовополонених, місцевих мешканців, краєвиди містечок і сіл, а також інтер'єрні сюжети зі ставки Верховного головнокомандувача у Могильові. Фронтові твори художника виконані у різній техніці: кольоровими олівцями, сангіною, аквареллю, крейдою, тушшю й олією [18, с. 150–151]. Щодо матеріалу, то майстер використовував папір, ватман, фанеру і картон.

Перша група графічних творів І. Дряпаченка зображує бойові дії під час Першої світової війни. На роботах містяться пояснювальні записи художника, наприклад, «Наблюдательный пункт на высоте 383 близ реки Нараювка» (1916, ДІМ), «Русские окопы между Трапезундом и Платаной, 1917 г.» та ін. Звернемо увагу на те, що крім творів, виконаних художником «з натури», частина малюнків тільки ілюструють героїчні події, що відбулися на війні раніше. Наприклад, виконані тушшю малюнки «Подпрапорщик 1-го Финляндского стрелкового полка под сильным артиллерийским обстрелом подносит патроны к окопам. Карпаты, январь 1915 г.» [3], «Полурота 4-го Финляндского стрелкового полка захватывает в плен 108 австрийских пехотинцев. 25 августа 1915 г.» [2] та ін. Можна відзначити, що графічним творам І. Дряпаченка цієї групи характерні переважно динамічні сюжети [23, арк. 108–122].

Друга група фронтових творів митця більш різноманітна за технікою виконання і сюжетами. Затишся між бойовими діями, мирне життя мешканців міст і містечок, характерні типи, мальовничі краєвиди І. Дряпаченко зобразив у своїх роботах «Могильов» (1916), «Підгайці» (1916), «Тернопіль. Галіція», «Типи Галіції». Крім графічних творів на жанрову тематику в цей період І. Дряпаченко написав і декілька живописних, а саме: етюд «Привал козаків у фруктовому садку в Трапезунді» (1917, ВІМАІВВЗ) [1], «Трапезундська бухта» (1917, ЦВММ) та «Недільний день біля

русинської церкви в с. Товстобаби» (місце знаходження невідоме). В журналі «Нива» (№ 27, 1917 р.) була вміщена репродукція останньої з вищезазначених робіт. Того ж року ця картина експонувалася разом з іншими творами митця «Краєвид на Могильов з боку Дніпра» та «Подвір'я (Могильов)» на виставці в залах Академії мистецтв у Петербурзі.

До другої групи також можна віднести живописні роботи 1916–1917 рр. І. Дряпаченка, що зберігаються у Могильовському обласному краєзнавчому музеї (МОКМ), а саме: осяяна сонцем «Церква при Ставці», святковий «Внутрішній вид церкви», насичений багатьма деталями «Кабінет у Царській Ставці» та «Їдальня у Царській Ставці», у вікна якої прориваються промені світла. Останні дві роботи художника демонструвалися на виставці, присвяченій 400-річчю дому Романових, яку проводив МОКМ у травні 2013 р. Вони відображають їдальню у будинку губернатора Могильова, де обідав Микола II та обладнаний в цьому ж будинку кабінет імператора. Виставка мала назву «Імператор Микола II: обов'язок царського служіння».

Кольоровими олівцями, італійським олівцем і сангіною художником були віртуозно виконані портрети генерала от інфантерії Д. Щербачова (1916, ДІМ), контр-адмірала Д. Ненюкова (1916, ДІМ) та підхорунжого Власного Його Імператорської Величності Конвою, повного георгіївського кавалера Ф. Світличного (1916, ДІМ). Ці малюнки І. Дряпаченка демонтувалися в серпні 2014 р. на Міжнародній виставці «Перша Світова. Остання битва Російської імперії» у Державному історичному музеї. Також слід зазначити, що сто років тому фронтові твори І. Дряпаченка публікувалися в журналі «Літопис війни 1914–1917 рр.», до речі, часто на першій сторінці. Наприклад, «Галиція. Русские могилы у костела в местечке Горожанке», «Один из многих» [20, с. 40–47]. Останній твір експонувався на виставці «На зламі... Росія у Великій війні 1914–1918» у серпні 2014 р. (ЦВЗ «Манеж», Москва).

Діяльність І. Дряпаченка у воєнно-художньому загоні «Трофейної комісії» завершується на Кавказькому фронті. У грудні 1917 р. він вирушає в Україну до рідного села Василівки. На Батьківщині митець буде творити до останнього дня свого життя, яке раптово обірветься у 1936 р.

Отже, аналіз художнього доробку І. Дряпаченка 1900–1917-х рр., по-перше, дає підставу для виділення в його творчості дореволюційного періоду двох етапів. Перший – «Академічний» (поч. 1900-х – 1915 р.) та Другий – «Воєнний» (1916–1917 рр.). По-друге, в даній статті вперше постать митця висвітлюється детально не тільки як майстерного художника, але і як віртуозного графіка. По-третє, через вищезазначене можна наголошувати на вагомому внеску І. Дряпаченка в історію української та російської малярської традиції початку ХХ ст.

Література:

1. Військово-історичний музей артилерії, інженерних військ та військ зв'язку, інв. № 3/988. 2. Військово-історичний музей артилерії, інженерних військ та військ зв'язку, інв. № 2/502. 3. Військово-історичний музей артилерії, інженерних військ та військ зв'язку, інв. № 2/508. 4. Історія українського мистецтва. У 5-ти т. / ред. Т. В. Рубан. – К., 2006. – Т. 4 : Мистецтво ХІХ століття. – С. 430–431, 515, 553. 5. Дряпаченко І. Великий князь М. М. Романов / І. Дряпаченко // Аргус. – СПб., 1915. – № 5. – обкл. 6. Дряпаченко І.

ЕТАПИ В ТВОРЧОСТІ ДОРЕВОЛЮЦІЙНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНСЬКОГО
ХУДОЖНИКА І ГРАФІКА І. К. ДРЯПАЧЕНКА

Саломея / И. Драпаченко // *Нива*. – СПб., 1912. – № 13. – С. 248. 7. Драпаченко И. На озере / И. Драпаченко // *Искусство*. – СПб., 1916. – № 1–2 (6–7). – С. 27. 8. Каталог АД «Корнерс» № 10 от 23.05.2009. – С. 32. 9. Каталог I-й выставки картин. – Кременчуг : «Энергия». – 1914. – С. 6–7. 10. Листи Б. Литовченка до А. Комайки. – ЦДАМЛМ України, ф. 290, оп. 1, спр. 361. 11. Науково-дослідний музей Російської академії мистецтв, інв. № Ж-333. 12. Ніколаєва Т. Від Одеси до Петербурга: «Натурниці» Івана Драпаченка / Т. Ніколаєва // *Українська культура*. – К., 2014. – № 2–3. – С. 54–55. 13. Ніколаєва Т. Втрачена спадщина художника Івана Драпаченка / Т. Ніколаєва // *Українська культура*. – К., 2014. – № 6. – С. 32–33. 14. Ніколаєва Т. Дослідження творчого доробку Івана Драпаченка в працях А. Терещенка і Б. Литовченка / Т. Ніколаєва // *Архіви України*. – К., 2013. – № 6 (288). – С. 175–186. 15. Ніколаєва Т. Кременчуцькі історії Івана Драпаченка / Т. Ніколаєва // *Слово Просвіти*. – К., 2014. – № 13. – С. 15. 16. Ніколаєва Т. Музейні скарбниці. ПХМ / Т. Ніколаєва // *Українська культура*. – К., 2014. – № 1. – С. 19–21. 17. Ніколаєва Т. «Назустріч вечору» у «Мистецькому Арсеналі» / Т. Ніколаєва // *Українська культура*. – К., 2013. – № 12. – С. 25–27. 18. Ніколаєва Т. Повернення з небуття (архівні документи про українського художника І. Драпаченка) / Т. Ніколаєва // *Архіви України*. – К., 2013. – № 4 (286). – С. 143–155. 19. Ніколаєва Т. Сутінки І. Драпаченка / Т. Ніколаєва // *Музейний простір*. – К., 2013. – № 3 (9). – С. 52–55. 20. Николаева Т. Фронтальные работы 1916–1917 гг. украинского художника и графика И. К. Драпаченка / Т. Николаева // *Первая мировая война в судьбах народов Европы и мира: сборник научных статей / отв. редактор В. М. Гладиллин*. – Нежин : НГУ им. Н. Гоголя, 2014. – С. 40–47. 21. Открытки В. И. Бреева. В память 300-летия подвига Нижегородского ополчения 1611–1612 г. – СПб., 1912. 22. Рубан В. Український портретний живопис другої половини XIX – початку XX століття. / В. Рубан – К. : Наук. думка, 1986. – С. 164–167, 213. 23. Терещенко А. І. К. Драпаченко. Нарис про життя і творчість художника з фотоілюстраціями його робіт та текстом виправлень до вказаних сторінок нарису. / А. Терещенко – ЦДАМЛМ України, ф. 1144, оп. 1, спр. 14.